

ROUW- EN TROUWDIENSTEN, kosten in rekening brengen?

Omdat er regelmatig vragen gesteld worden over het in rekening brengen van kosten voor rouw- en trouwdiensten, zetten we een aantal gezichtspunten op een rij.

Plaatselijke kerkenraad en college van kerkrentmeesters zullen samen op dit terrein een eigen beleid moeten formuleren.

Er zijn een aantal deelvragen te onderscheiden.

1. Willen we onderscheid maken tussen leden en niet-leden van de plaatselijke gemeente? En hoe gaan we dan om met een grijs gebied?
2. Gaat het alleen om de kosten voor het gebruik van het gebouw en daaraan verwante dienstverlening (zoals bediening) of ook om de kosten voor organist en predikant?

Voorvraag: willen we überhaupt kosten in rekening brengen?

De eerste vraag die vooraf gesteld moet worden is of u überhaupt kosten in rekening moet/wilt brengen. Bij het ambtswerk van predikanten, ouderlingen en diakenen is er eigenlijk niet zozeer sprake van 'leden' en 'niet-leden': de pastorale en diakonale dienstverlening, maar ook de verkondiging strekken zich ook uit tot 'allen die God op uw pad brengt', zo horen we in de bevestigingsteksten in het Dienstboek van de Kerk. Het kerkgebouw en zijn lokaliteiten zijn een instrument voor deze dienstverlening. Je kunt je dus een visie voorstellen die zegt: het is dienstverlening aan de gehele gemeenschap om ons heen, waarbij niet alleen leden, maar ook niet-leden mogen aankloppen als ze in voorkomende levenssituaties hulp en ondersteuning van de kerk en/of een pastor behoeven. Daar gaan we geen rekeningen voor sturen. Wat overigens niet wegneemt dat dan de betreffende mensen en families er op geattendeerd kunnen worden dat alles wat de kerk doet gefinancierd moet worden uit donaties. Daar kan dan een uitnodiging bij gaan om een vrijwillige bijdrage te geven die in relatie staat tot de kosten die met een rouw- of trouwdienst gemoeid zijn.

Band tussen meebetalen aan de kerk en te ontvangen dienstverlening?

U kunt daar tegen in brengen: maar leden van de gemeente worden geacht ook financieel bij te dragen aan de kerk. Dus die betalen mee aan de dienstverlening, en de instandhouding van het kerkgebouw, of hebben dat bij hun leven gedaan.

Betalen die dan mee voor niet-leden in bovenstaande visie? Dat is inderdaad het geval. Echter: meebetalen aan de kerk is niet zoets als een verzekeringspremie of een prijs ter betaling van te eniger tijd terug te verlangen dienstverlening. De bijdragen die voor de kerk bijeengebracht worden, ter instandhouding van kerk en het pastoraat, hebben mede ten doel pastorale dienstverlening mogelijk te maken aan 'allen die God op uw pad brengt'. Het zijn bijdragen aan de roeping van de kerk: er pastoraal, diaconaal en missionair te zijn, voor de eigen leden, maar dus ook 'voor ieder die God op het pad van de gemeente brengt'.

Tegelijk geldt ook: pastores weten niet of horen niet te weten of en hoeveel (betrokken en minder betrokken) leden en soms ook niet-leden financieel bijdragen aan de kerk. Er is nimmer een verband tussen hun financiële bijdrage en de mate van inzet die nodig was om hen (in welke levenssituatie dan ook) te begeleiden vanuit de kerk.

Hoe kunnen we niet-kerkleden laten meebetalen?

Is het vervolgens niet redelijk om toch van niet-kerkleden een financiële vergoeding te vragen? Dat is alleszins redelijk. Dat kan op verschillende manieren.

Wat betreft het gebruik van de kerk:

- Voor gebruik van de kerk (voor trouw- en rouwdiensten) kan gewoon huur in rekening gebracht worden, via een factuur, voor een vooraf afgesproken bedrag.
- De kerk kan in principe kosteloos ter beschikking gesteld worden en de betreffende familie kan geattendeerd worden op het feit dat de kerk voor een groot gedeelte afhankelijk is van giften en donaties en de suggestie kan gegeven worden om bij gebruik van de kerk een gift over te maken aan de kerk (dan wordt het overgelaten aan de betreffende familie; doordat het dan een gift betreft, is het wellicht voor de donateur fiscaal aftrekbaar).

Hoe voorkomen we echter in het eerste geval een vorm van discriminatie? Want wie zijn er 'leden' en wie zijn er 'niet-leden'? Nu kan men zeggen: dat wordt uitgemaakt door de actuele ledenadministratie. Dat lijkt een helder standpunt. In de praktijk ligt dat nogal eens ingewikkelder. Er staan mensen ingeschreven, die bijvoorbeeld al jaren uit beeld zijn en ook bij benadering door iemand van de kerk aangeven geen behoefte aan contact te hebben. Betalen ze wel of niet mee aan de kerk, wie zal het zeggen? En wat als ze in bepaalde levenssituaties wel behoefte hebben aan contact en begeleiding. De verloren zoon kreeg ook geen rekening toen hij thuis kwam.

Rekening voor iedereen en dan voorgaande bijdragen aftrekken?

Sommige gemeenten lossen dit op, door het zo te regelen, dat - voor in ieder geval rouwdiensten - iedereen een rekening krijgt, leden en niet-leden. Er geldt een tarief voor iedereen (al of niet met de kosten voor predikant en organist, zie onder). Maar de betaalde bijdragen aan Kerkbalans of andere giften van de twee (of een ander aantal) voorgaande jaren van de overledene (of diens gezin) worden als korting vervolgens afgetrokken. Voordeel is dat iedereen gelijk behandeld lijkt.

Tegelijk zitten er kanten aan waarover goed nagedacht moet worden. Door te werken met een rekening en eventueel een relatie te leggen tussen eenmaal gedane donaties en vrijwillige bijdragen aan de kerk en de hoogte van de rekening voor gebruik van kerkelijke faciliteiten en dienstverlening bij een rouwdienst worden er tamelijk principiële lijnen overgegaan, en wel in drie opzichten.

1.. Is de rekening bedoeld voor de gehele begeleiding rond een overlijden en uitvaart, inclusief de pastorale begeleiding? Dan zou de lijn worden overgegaan dat er betaald gaat worden voor pastorale begeleiding. Is dat werkelijk de bedoeling? Men kan een onderscheid maken, zoals in sommige gemeenten gebeurt, tussen de pastorale begeleiding enerzijds en het gebruik van het gebouw en de kosten te maken voor het organiseren van een dienst (koster, organist, drukwerk) anderzijds. Pastorale begeleiding wordt niet in rekening gebracht, maar gebruik van de kerk wel. In ieder geval wordt pastorale begeleiding vanwege de kerkelijke gemeente zo buiten financiële kaders gehouden (zie echter de opmerkingen op p. 5 over betaling voor pastorale dienstverlening aan niet-leden).

2.. Tegelijk is echter bij het houden van een dienst naar aanleiding van het overlijden van een gemeentelid de vraag aan de orde: wie organiseert deze, ook al zal de vraag of het in de kerk kan meestal van de familie uitgaan. Is de familie (of voor haar de uitvaartleider) de organisator, hetgeen betaling voor gebruik van het gebouw zeker rechtvaardigt? Of is het de kerkenraad van de gemeente, van wie een lid overleden is? Of al dan niet de praktijk gevoerd zal worden, dat er door de familie betaald moet worden op rekening, zal beleidsmatig door de kerkenraad beantwoord moeten worden. Men kan daarin ook nog weer onderscheid maken: voor rouw- en trouwdiensten niet, omdat die verankerd zijn in de kerkelijke traditie, maar bijvoorbeeld voor een dankdienst bij een huwelijksjubileum (hetgeen ook voorkomt) en andere gelegenheden wel. Als maar goed gecommuniceerd wordt wat het beleid is.

3.. Het aan iedereen sturen van een rekening en het matigen van de rekening via het terugkijken naar betaalde bijdragen van kerkleden in het verleden kan een middel zijn om oneigenlijk 'gratis' gebruik van kerkelijke faciliteiten door hen die niet financieel hebben bijgedragen aan de kerk, te voorkomen. Tegelijk zitten er haken en ogen aan. Zonder context is een financiële bijdrage via bv. Kerkbalans, hoe hoog of laag die ook was, niet goed op waarde te schatten. We komen in de sfeer van wat Jezus bedoelde met zijn parabel over het 'penninkske van de weduwe'. Onbedoeld kunnen minder draagkrachtige, maar meelevende gemeenteleden, die naar hun vermogen hebben bijgedragen, of het in natura deden omdat hun het geld ontbrak, met een niet gematigde rekening worden geconfronteerd bij het overlijden van een dierbare, terwijl families van nauwelijks meelevende gemeenteleden, die de kerk als instelling goed op hun fiscaal aftrekbare giftenlijst hadden staan, de maximale korting genieten. Kortom: een kerkenraad moet zich daar goed bewust van zijn en zich afvragen wat hij wil in dezen.

Als de gebruiksvraag een echte huurvraag is

Ondertussen kan het zo zijn, dat mensen van buiten de eigen gemeente graag in het kerkgebouw een rouw- of trouwbijeenkomst zouden willen kunnen houden

onder leiding van een eigen voorganger bijvoorbeeld, omdat ze het een aangename, troostende of inspirerende plek vinden voor die gelegenheid. Er is minder sprake van 'door God op ons pad gebracht', en meer sprake van de vraag naar persoonlijk gebruik van het gebouw. In dat geval is een gewone verhuur aan derden aan de orde met de verhuurprijzen die u daarvoor hebt vastgesteld. Waarbij uiteraard er eventueel beleid aan de orde kan zijn, wat u wel en wat u niet bij zulke gelegenheden in de kerkzaal wilt toestaan.

Rekening verstrekken in verband met uitvaartverzekering

Een laatste kwestie die het aanstippen waard is, is het feit dat het soms verstandig is wel met een nota te werken (in plaats van met een donatie), omdat de huur van een ruimte (uitvaartcentrum) meeverzekerd kan zijn in een uitvaartpolis. Als er dan echter geen rekening is, kan die niet ingediend worden bij de betreffende verzekering en blijft het betreffende geld in feite als niet geclaimd bij de verzekeraar. Het is goed verdedigbaar in die situatie wel degelijk een rekening (ook aan leden van de kerk) te verstrekken, zodat zij die kunnen declareren bij hun uitvaartverzekering.

De inzet van de predikant en organist

Als het gebruikelijk is dat voor leden van de kerk er een kerkelijke viering wordt georganiseerd (rouw- of trouwdienst) zijn alle kosten in principe voor rekening van de kerk, dus inclusief het leiden van de dienst door een predikant en het begeleiden van de gemeentezang door een organist (uitgaande van de meest voorkomende muziekbegeleiding binnen onze Protestantse Kerk).

Extra wensen van bruidspaar of rouwende familie

Hoe zit het nu, als bruidspaar of rouwende familie eigen wensen hebben (andere dan de plaatselijke predikant, eigen organist of musici, extra aankleding, luxer drukwerk). In dat geval ligt het voor de hand om met de familie of bruidspaar af te spreken dat de extra kosten die dat met zich meebrengt voor hun rekening zijn (zoal preekvergoeding voor de gastpredikant, reiskosten, tarief voor free lance organist of andere musici, extra bloemen of i.d. etc.)

Predikant wordt benaderd door niet-kerkleden

Hoe ligt het als de eigen predikant voor een rouw- of trouwdienst benaderd wordt door niet-leden van de eigen gemeente? Doet de dominee dan zo'n uitvaart binnen het reguliere ambtswerk waarvoor hij of zij al gehonoreerd wordt, of doet hij of zij dat daarbuiten, zodat hij of zij zelf met betreffende familie of bruidspaar honorering heeft af te spreken? Hierover dient een kerkenraad afspraken te maken. Bij een predikant in volledige dienst kan dit weer anders liggen dan bij een predikant in deeltijd.

Predikant in volledige dienst

Bij een predikant in volledige dienst ligt het meer voor de hand alle pastorale werk dat op haar of zijn pad komt te zien als vallend binnen het reguliere ambtswerk. Aan de andere kant, wanneer een predikant in volledige dienst in een andere gemeente voorgaat of pastoraal of catechetisch werk verricht krijgt

hij of zij daar ook extra voor betaald (tegen binnen de kerk vastgestelde tarieven).

Er kan binnen een kerkenraad discussie ontstaan over het werk dat op het pad van de gemeente of de predikant(en) wordt gebracht. Maar het gesprek binnen een kerkenraad zou dan moeten gaan over de mogelijke kwantiteit van de diverse werkzaamheden in het algemeen. Dat is m.b.t. rouw- en trouwdiensten echter niet anders dan bij afwegingen in alle soorten van arbeid waar de aandacht van een predikant naar kan uitgaan. Het is voorstelbaar dat waar er een praktijk groeit dat de predikant relatief veel gevraagd wordt voor begeleiding en ceremoniën van niet-kerkleden de vraag opkomt of dit in balans is met andere taken. Wanneer een predikant in volledige dienst is, is echter een onderscheid tussen 'vallend in of buiten het dienstverband' gezien het bijzondere karakter van het predikantswerk eigenlijk niet te maken.

Predikant in deeltijd

Bij een predikant in deeltijd kan dat anders liggen, en is het voorstelbaar, dat kerkenraad en predikant er voor kiezen om zulke werkzaamheden buiten het regulier ambtswerk te houden, waarbij de dominee zelf ('in zijn/haar eigen tijd') de dienstverlening verzorgt, en met de betreffende familie afspraken maakt over een mogelijke vergoeding. In dat geval heeft het voor hem/haar wel fiscale gevolgen, omdat de inkomsten als *free lance* inkomsten moeten worden opgegeven.

Hoe om te gaan met de gemaakte kosten?

Als een kerkenraad echter het voorgaan in een uitvaartdienst laat vallen binnen her reguliere ambtswerk, kan wat de kosten voor de inzet van de predikant (en organist) in principe dezelfde weg bewandeld worden als bij het laten gebruiken van het kerkgebouw:

- Er kan een rekening gestuurd worden voor verrichte 'pastorale dienstverlening', en daar een redelijk tarief aan hangen. Dit naar bevind van zaken (zie de opmerkingen hierover op p.3);
- Er kan op gewezen worden dat ook de kosten van de dominee's in de kerk (meestal) gezamenlijk worden opgebracht via kerkelijke vrijwillige bijdragen, giften en donaties, en de familie uitnodigen na afloop van de uitvaart een gift aan de kerk over te maken die in relatie staat tot de ontvangen dienstverlening.

Als het leiden van de uitvaart en de aanpalende pastorale begeleiding gezien wordt als vallend binnen het ambtswerk, ligt het niet voor de hand de eigen predikant daarvoor apart te honoreren. Het sturen van een rekening, of het ontvangen van een gift heeft dan geen fiscale gevolgen.

Maken van een publieksfolder

Het kan raadzaam zijn het beleid dat in een gemeente wordt gehanteerd rond het gebruik van de kerk voor rouw- en trouwdiensten en rond de kosten voor de pastorale dienstverlening neer te leggen in een duidelijke folder voor kerkleden en niet-kerkleden, zodat deze objectieve informatie verstrekt kan worden (of verwijzing naar de website van de kerk). Daarmee wordt voorkomen dat het

contact tussen een begeleider (pastor, predikant, ouderling) in vaak emotioneel getinte omstandigheden belast wordt met een ingewikkelde mondelinge uitleg rond kosten en vergoedingen. Het is dan fijn om gewoon een duidelijke folder te kunnen overhandigen: 'zo is het in onze kerk geregeld wat betreft de kosten'

Update 31 mei 2024
Auteur: Jos Aarnoudse

Zie ook: notitie 'Verhuur kerkelijke ruimten, beleid en indicatie tarieven'